

ють зіткнутися під час практичної діяльності. Серед найбільш поширених можна назвати такі: великий за обсягом матеріал, який учні мають опанувати за програмою; невідповідність вимог до рівня підготовки випускника можливостям шкільної програми; зміст викладу англійської мови в підручниках лише англійською мовою, починаючи із шостого класу; необхідність інтенсифікації деяких тем; неможливість враховувати біоритм кожного з учнів; нахил подачі знань у бік граматики для успішного проходження ЗНО тощо.

Висновки. Отже, професійно-педагогічна підготовка до особистісно орієнтованого викладання передбачає оволодіння майбутнім учителем англійської мови сукупністю спеціальних, психолого-педагогічних і методичних знань, умінь та навичок, а також сформованість професійно значущих особистісних якостей і компетенцій. На нашу думку, реалізувати підготовку компетентного спеціаліста, який володіє названими вище загальними та специфічними професійно значущими якостями, можна лише за умови організації й використання спеціальної методики підготовки майбутнього вчителя англійської мови до особистісно орієнтованого викладання.

Література

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения / Ю.К. Бабанский. – М. : Педагогика, 1977. – 256 с.
2. Біла книга національної освіти України / [за ред. В.Г. Кременя] ; Акад. пед. наук України. – К., 2009.
3. Гринчук І.П. Формування майбутнього вчителя музики: Репродукція чи творення? / І.П. Гринчук // Рідна школа. – 2000. – № 2. – С. 26–28.
4. Додаток № 1 до Наказу Міністерства освіти та науки України та Академії педагогічних наук України від 04.09.2000 р. № 428/48 // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 2000. – № 19. – С. 28–32.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. (проект). – К. : Стило, 2001. – 342 с.
6. Педагогічна майстерність : підручник / [І.А. Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І.А. Зязюна]. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.
7. Сластенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / В.А. Сластенин. – М. : Просвещение, 1976. – 159 с.

ГУРОВА Д.Д.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ “ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ”

Сучасний туризм – складне явище, вивчення якого потребує комплексного всебічного підходу. Поряд з традиційним поняттям туризму як сфери економіки його можна розглядати як соціокультурний феномен, як сферу культури та людської діяльності. Відповідно, діапазон наукових дисциплін, що вивчають туризм, досить широкий. Як галузь господарства, економіки туризм є предметом дослідження економічних та управлінських наук, маркетингу; як соціальна сфера – політології, юриспруденції, соціології, соціальної географії тощо. Туризм як сферу культури й людської діяльності вивчають науки антропологічного, культурологічного та психологічного циклів, а також екології, історії, теорії та практики міжкультурних комунікацій, інші гуманітарні науки.

У будь-якій сфері людської діяльності жодний поступ неможливий без аналізу зробленого раніше, без усвідомлення попереднього досвіду. Історія туризму становить фундамент для наукових досліджень власне туризму, що актуалізується саме тепер, коли вживаються заходи для підвищення ефективності туристичної галузі.

Вивчення дисципліни сприяє розширенню світогляду спеціалістів, підвищує теоретичний рівень, стимулює самопізнання, що допомагає зрозуміти специфіку туризму в тому чи іншому регіоні світу з урахуванням його історичних і

національних особливостей. Відтак, історії туризму належить значне місце в підготовці фахівця з туризму.

Мета статті – розглянути особливості вивчення курсу “Історія розвитку світового туризму” у вищих навчальних закладах спеціальності “Туризм”.

Навчальна дисципліна “Історія розвитку світового туризму” вивчається на першому курсі спеціальності “Туризм”. Основною метою курсу є формування знань щодо процесу виникнення, становлення та вдосконалення туризму, діяльності туристичних організацій. Викладання дисципліни доцільне виключно на першому курсі, оскільки знання, здобуті під час вивчення історії туризму, дають змогу глибше зрозуміти, що таке туризм та туристська діяльність у цілому.

Вивчаючи історію виникнення й розвитку туризму, не треба зводити все до перерахування фактів, переказу маршрутів подорожей і спогадів мандрівників. Історія туризму має всі необхідні атрибути, насамперед предмет дослідження. Історія розвитку світового туризму – це наука, яка вивчає подорожі, починаючи з простих. Це визначення предмета дисципліни необхідно уточнити. Використання історичного підходу до туризму необхідне для визначення причин виникнення й логіки цього явища. Здійснити це можна шляхом звернення до передісторії туризму в попередніх культурах. Іншими словами, історія туризму починається з історії подорожей і розвитку традиції гостинності. Тому реалізація мети передбачає вивчення матеріальної та побутової культури народів, аналіз таких складових, як подорожі, гостинність і туризм. Реконструкція історії культури дасть змогу краще зрозуміти мотивацію подорожей у різних культурах. При цьому важливо простежити вплив подорожі на розвиток людської цивілізації, мету й характер подорожей у різні періоди історії [1].

Основними завданнями курсу є розкриття витоків туризму в історії культури шляхом дослідження динаміки розвитку подорожей, їхніх цілей, завдань і соціокультурних наслідків; простеження змін у географії туризму в різні періоди історії; виявлення об’єктивних передумов і причин становлення організаційного туризму й розуміння тенденцій його розвитку та національної специфіки; аналіз географії сучасного міжнародного туризму, основних тенденцій і перспектив розвитку; розкриття особливостей українського туризму, його історії та особливостей розвитку на всіх етапах; дослідження сучасного стану туризму в Україні.

За підсумками вивчення курсу студенти повинні знати: визначення основних понять курсу; передумови виникнення, становлення екскурсійної та туристичної діяльності; періодизацію історії туризму; становлення туризму в колишньому СРСР; етапи розвитку туризму в Україні.

Також студент повинен уміти: визначати основні періоди історії міжнародного туризму; характеризувати туризм в Україні; оцінювати геополітичне становище для формування туристських потоків; пояснювати соціально-економічні чинники й передумови становлення масового туризму; доводити необхідність розвитку туристичної діяльності в Україні.

Увесь курс “Історія розвитку світового туризму” треба розбити на вісім основних тем: “Історія туризму як наука: предмет, завдання, поняття і методи. Періодизація історії туризму”; “Передумови виникнення і розвитку туризму”; “Географія давніх подорожей. Туризм в епоху античності”; “Середньовічні подорожі”; “Епоха великих географічних відкриттів”; “Соціально-економічні передумови становлення масового туризму”; “Генезис міжнародного туризму в

XX ст.”; “Розвиток туризму в Україні”. Кількість годин на вивчення однієї теми може варіювати залежно від вищого навчального закладу.

Також варто зупинитися на джерельній базі курсу. Існує декілька підручників із цієї дисципліни. Насамперед, російських авторів – Л.П. Воронкова та М.В. Соколова [1; 2]. Для вивчення історії розвитку туризму в Україні існує підручник авторів В.К. Федорченко і Т.А. Дьорової [3]. Інші підручники, видані в Україні, – це переклад російських варіантів з незначними вкладками авторського тексту. Існує багато інших, додаткових книг, присвячених подорожам. Це в основному видання радянських часів, але в бібліотеках їх знайти неважко. Оскільки для сучасних студентів основним джерелом інформації є Інтернет, то проблем з пошуком матеріалів дисципліни в них зазвичай не виникає.

При вивченні першої теми “Історія туризму як наука: предмет, завдання, поняття і методи. Періодизація історії туризму” особливу увагу треба приділити понятійному апарату дисципліни. Студентам необхідно дати визначення таких понять, як: “подорож”, “мандрівник”, “туризм”, “турист”, “гостинність”, “екскурсія”. Студенти повинні знати відмінності між подорожжю й туризмом, туризмом та екскурсією.

У наш час ще тривають дискусії щодо трактування туристичних термінів, які мають не тільки теоретичний характер. Хаос у використанні понять, їх різне тлумачення призводять до ускладнення туристичної діяльності, ставлять перепони на шляху розвитку туристично-готельного бізнесу. Отже, чіткі, однозначні формулювання понять мають не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Далі треба ознайомити студентів з існуючими періодизаціями туризму, принаймні з основними. Це періодизація історії європейського туризму (чотири етапи); періодизація Дж. Уокера (п’ять етапів); періодизація Л.І. Мечнікова (три етапи); періодизація розвитку туризму в Росії та Україні (п’ять етапів). Необхідно пояснити студентам принципи, які були покладені в основу кожної з періодизацій, а також логіку виділення періодів.

Для практичної, самостійної роботи студентів можна запропонувати їм зробити власну періодизацію історії подорожей та туризму з обґрунтуванням кожного виділеного періоду.

Вивчення другої теми “Передумови виникнення й розвитку туризму” доцільно розпочати з існуючих гіпотез виникнення людини. Доцільно розглянути основні чотири: еволюційну, інволюційну, креаціонізм, панспермію. Потім необхідно звернути увагу на процес заселення континентів. Говорячи про заселення Полінезії треба розповісти студентам про подорож Тура Хейєрдала на плоту “Кон-Тікі”, який експериментально довів теорію про заселення цієї території вихідцями з Південної Америки. Для самостійної роботи студентам можна запропонувати дослідити біографію видатного мандрівника та розглянути його подорожі.

Подорожі в доісторичні часи були необхідними для виживання людства. Міграція первинних колективів (або етносоціальних організмів) могла мати такий характер: внутрішньоетнічні міграції; етноеміграція; міграції власне первинних колективів (розселення, переселення, сегментація). Студентам необхідно пояснити відмінності між цими видами міграцій.

У доісторичні часи наші пращури під час подорожей використовували “зовнішню” мотивацію, тобто об’єктивні причини, головною з яких було виживання. Людина в ті часи була майже повністю залежною від природи. Але була й “внут-

рішня” мотивація, яка змушувала людей мандрувати. Це й відвідування сусідів, бажання пізнання нового, “шлюбні” подорожі або з військовою метою [2].

Відлунням постійних земних подорожей у віруваннях наших пращурів стала посмертна “подорож душі”. У цьому розділі необхідно навести кілька прикладів первісних обрядів, пов’язаних із проводами тіла людини в “останній шлях”. Також треба розглянути міфи та легенди, в яких змальовано подорожі героїв (насамперед, Геракла, Ясона, Одісея).

Для самостійної роботи студентів можна запропонувати їм роботу з контурною картою, де вони повинні намалювати схему заселення континентів, використовуючи існуючі гіпотези. Студенти повинні знайти міфи та легенди різних народів, пов’язані з переселенням душ або подорожей героїв. Також можна запропонувати написати твір на тему “Чи можна говорити про первісний туризм?”.

При вивченні третьої теми курсу “Географія давніх подорожей. Туризм в епоху античності” необхідно розглянути перші цивілізації, їхні досягнення й подорожі, відкриття нових земель. Почати варто із шумерів, потім розглянути життя та подорожі в Давньому Єгипті, дослідити подорожі фінікійців, висвітлити подорожі в Давньому Китаї, особливу увагу приділити Великому шовковому шляху. Для практичної роботи можна запропонувати накреслити на контурній карті цей шлях.

Особливої уваги потребують подорожі в Давній Греції та Давньому Римі. Це, насамперед, морські подорожі. Розглядаючи Давню Грецію, треба зупинитися на розвитку готельної справи. Саме в Давній Греції зародилося кілька видів туризму. Один з них – лікувальний. Студентам варто розповісти про курорти, на яких лікувалися давні греки та римляни, і запропонувати дослідити, які курорти, відомі в ті часи, не втратили своєї лікувальної функції й сьогодні. Саме в Давній Греції з’явився спортивний туризм. Він був пов’язаний із проведенням Олімпійських, Істмійських та Немейських ігор. Паломництво було також поширене в Давній Греції. Особливим попитом користувалися гора Олімп (місце знаходження грецьких богів) та Дельфійський оракул. Окрім цього, у Давній Греції та Римі був поширений “культурний” туризм, тобто відвідування далеких країн з метою отримання знань. Викладаючи цей матеріал, можна запропонувати студентам назвати сім чудес світу і для самостійної роботи дати завдання реферативно описати кожне з них. Також студентам можна запропонувати пояснити прислів’я “Усі шляхи ведуть до Рима”, визначити засоби пересування, якими користувалися в ті часи.

Розгляд четвертої теми “Середньовічні подорожі” треба розпочати з визначенням хронологічних меж цього періоду, а також особливостей життя того часу, оскільки релігія відігравала первинну роль у суспільстві. Розповідаючи про релігії, варто показати студентам три основні (буддизм, християнство та іслам), час їх виникнення; розповісти про засновників релігійних течій. Відповідно до релігійних вірувань, треба розкрити шляхи паломництва мандрівників середньовіччя. Говорячи про християнство, необхідно детально описати історію хрестових походів, оскільки вони призвели до переселення великих мас людей на Схід. Інформаційне значення хрестових походів важко переоцінити. Мусульманський схід сильно вплинув на культуру європейців. Наслідком хрестових походів також було те, що релігія втратила головну роль у житті європейських держав.

Завдяки розвитку європейської культури в середньовіччі виник такий вид подорожей, як “подорожі за знаннями”. У цей час з’явилися перші університети, до яких подорожували студенти. Оскільки сучасним студентам цікаво знати про студентське життя того часу, про це варто детально розповісти.

При розгляді цієї теми необхідно звернути увагу на морські подорожі, особливо на мандри скандинавів – вікінгів, а також дослідити торговельні шляхи того часу.

Для практичної роботи студентам можна запропонувати самостійно розглянути подорожі відомих мандрівників середньовіччя, насамперед Марко Поло та Афанасія Никітіна. З метою розгляду розважального туризму, студентам треба визначити, які середньовічні свята були найпопулярнішими серед мандрівників.

Тема “Епоха великих географічних відкриттів” є однією з найцікавіших для студентів, оскільки розповідає про відкриття нових земель, про подорожі Христофора Колумба, Васко да Гама, Фернана Магеллана та інших. Але перед розповіддю про ці подорожі треба пояснити студентам причини виникнення необхідності пошуку нових земель, їхнє технічне забезпечення, картографічні уявлення про Землю тощо.

Для самостійної роботи студентам можна запропонувати розглянути захоплення європейцями відкритих земель, піратські експедиції, які були поширені в той час, пошуки Ельдорадо тощо.

Розглядаючи наступну тему “Соціально-економічні передумови становлення масового туризму”, необхідно зупинитися на особливостях подорожей Нового часу, відродженні традицій курортного лікування.

У Новий час з’явилися нові швидкісні види транспорту, які сприяли більшому переміщенню людей. Також активно розвивалася готельна справа. Тут студентам необхідно розповісти про появу перших готелів у Європі та Америці, якість і перелік послуг у цих готелях. Не можна залишити без уваги й систему громадського харчування, а саме ресторанну справу.

Далі варто детально проаналізувати соціально-економічні, соціально-психологічні й історико-географічні умови зародження туристичного бізнесу саме в Англії. Велику увагу треба приділяти діяльності Томаса Кука, оскільки він є родоначальником туризму в сучасному розумінні. Варто не тільки розповісти про його життя, а й показати, які нововведення він запропонував, які тури розробив. Наприкінці теми доцільно розглянути розвиток туризму до кінця ХХ ст.

На самостійну роботу студентів виноситься аналіз послуг перших готелів і сучасних. Також можна запропонувати дослідити процес виникнення кав’ярень, з якою культурою це було пов’язано; проаналізувати, яка інформація містилася в перших путівниках; з’ясувати, як і коли виник гірський туризм.

Наступну тему “Генезис міжнародного туризму в ХХ ст.” необхідно розпочати з розповіді про подальше вдосконалення транспорту (про появу авіа- та трансокеанських перевезень), подальший розвиток готельної й ресторанної справи, поліпшення якостей послуг, їх удосконалення та подешевшення, появу нових видів готелів і ресторанів.

Однією з важливих форм міжнародного співробітництва у сфері туризму є міжнародні туристичні організації, про які треба розповісти, викладаючи цю тему. На особливу увагу заслуговують конференції ООН та Всесвітня туристична організація (ВТО). Великою подією у справі розвитку міжнародного туризму можна вважати прийняття ВТО Хартії туризму та Кодексу туриста. Необхідно детально ознайомити студентів з основними положеннями цих документів.

ВТО велику увагу приділяє розвитку молодіжного туризму, який виник саме в ХХ ст., тому треба розкрити особливості цього виду туризму. Також необхідно проаналізувати стан туризму в наш час, дослідити фактори, які вплива-

ють на формування туристських потоків, а саме геополітичні, демографічні, соціально-культурні, загальносвітові процеси тощо.

Для практичної роботи студентам можна запропонувати визначити, які нові види туризму виникли в ХХ ст., а також туристичні організації, які є найвпливовішими в наш час, інші світові організації, що мають вплив на туризм сьогодні.

Розгляд останньої теми “Розвиток туризму в Україні” треба розпочати з аналізу ролі українців у дослідженні земної кулі, починаючи з давнини. Розвиток туризму в сучасному розумінні в Україні розпочався наприкінці ХІХ ст. коли Україна входила до складу Російської та Австро-Угорської імперій. Розпочати можна з розвитку готельної й ресторанної справи, створення перших курортів і перших туристських організацій. Оскільки після революції 1917 р. й громадянської війни Східна й Центральна Україна увійшла до складу СРСР, то варто розглянути туризм у СРСР в цілому, і в Україні зокрема. Також не слід забувати, що до Великої Вітчизняної війни західні території входили до складу різних держав, тому діяльність туристських організацій та гуртків цієї частини України доцільно розглядати окремо. Починаючи з 1945 р. розвиток туризму в Україні невід’ємний від розвитку туризму в СРСР.

Говорячи про сучасний стан розвитку туризму в Україні, треба розглянути правову базу туризму, стан готельної та ресторанної справи, перспективи розвитку туризму в нашій країні.

Як самостійну роботу студентам можна запропонувати написати твір на тему: “Якби я був Президентом України, що б я зробив для розвитку туризму в країні”; охарактеризувати сучасний стан різних видів туризму: соціального, молодіжного, дитячого, спортивно-оздоровчого, сільського, екскурсійного тощо.

Висновки. Курс “Історія розвитку світового туризму” вивчає різні типи культур з метою виявити характерні для них моделі “людини, яка подорожує”; визначення впливів матеріальної й побутової культури на розвиток систем гостинності; розкриття основних етапів, тенденцій і культурно-національних особливостей розвитку туризму. Ця дисципліна має не тільки академічний інтерес, а й прикладне значення, адже в сучасних умовах міжнародного та національного туризму, які динамічно розвиваються, знання історії подорожей і культурно-історичних традицій гостинності дає змогу ефективніше вести туристсько-гостинний бізнес з урахуванням ціннісних орієнтацій споживачів, які становлять різні соціальні групи й культури.

Література

1. Воронкова Л.П. История туризма и гостеприимства : учеб. пособ. / Л.П. Воронкова. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2004. – 304 с.
2. Соколова М.В. История туризма : учеб. пособ. / М.В. Соколова. – М. : Мастерство, 2002. – 352 с.
3. Федорченко В.К. Історія туризму в Україні / В.К. Федорченко, Т.А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.

ДЕЙНИЧЕНКО Г.В.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ ДО ТЕХНІЧНОГО КОНСТРУЮВАННЯ

Проблема пошуку шляхів підвищення ефективності навчального процесу з метою підготовки кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, змушує вищі педагогічні навчальні заклади переглядати зміст, методи, форми навчання